

Řízení proti uprchlému

Pro zahájení řízení proti uprchlému nemůže postačovat pouhé konstatování, že se obviněný nezdržuje v místě svého bydliště, byť by taková úvaha mohla vycházet z opakovaně nevyzvednutých obsílek či předvolání zasílaných mu policejními orgány nebo soudem. Vždy je potřeba činit i další úkony a kroky, které mohou dát odpověď na otázku, na jakém místě se obviněný nalézá či proč se v místě svého bydliště nenachází.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 4 Tdo 4/2009, ze dne 29.1.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání obviněného Z. F., proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 18 T 53/2008 tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušují usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008 a rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 18 T 53/2008 a dále se zrušuje celé řízení následující po vydání rozhodnutí o zahájení trestního stíhání. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se příkazuje Okresnímu státnímu zástupci v České Lípě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 18 T 53/2008, byl obviněný Z. F. uznán vinným trestným činem úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák., jehož se dopustil tak, že dne 4. 3. 2005 v Č. L., n. T. G. M., na pobočce Č. p., s.p. při sjednávání úvěrové smlouvy se společností H. C. a.s., se sídlem M. n., v B., záměrně uvedl nepravdivé údaje ohledně svých příjmů a svého zaměstnavatele, když tvrdil, že je zaměstnán ve společnosti Š. A. a.s., se sídlem tř. V. K., v M. B. s čistým měsíčním příjmem 15.240,- Kč, ačkoliv v této společnosti nikdy zaměstnán nebyl, přičemž na základě těchto nepravdivých údajů s ním byla uzavřena úvěrová smlouva a následně mu byl poskytnut úvěr ve výši 15.000,- Kč, na který do dnešního dne ničeho neuhradil.

Za to byl odsouzen podle § 250b odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců. Podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. byl výkon uloženého trestu podmíněně odložen na zkušební dobu osmnácti měsíců.

K odvolání obviněného Z. F. Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci jako soud odvolací usnesením ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008, odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. zamítl.

Citované usnesení odvolacího soudu napadl obviněný Z. F. prostřednictvím obhájce dovoláním, které opřel o dovolací důvody zakotvené v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Podle jeho názoru byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení před soudem prvního stupně i ve veřejném zasedání před soudem odvolacím.

Naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. obviněný spatřoval v tom, že trestní řízení trpí od samého počátku procesní vadou, když od jeho zahájení nebyly splněny podmínky ustanovení § 302 tr. ř. Podotkl, že ve spisovém materiálu není jediný důkaz, že se nějakým způsobem

vyhýbal trestnímu řízení pobytem v cizině nebo se skrýval. Orgány činné v trestním řízení pouze neví, kde se v současné době nachází. Podle úředních záznamů se má nacházet ve S. r. N., což není nijak doloženo ani ověřeno. Obviněný namítl, že i kdyby tomu tak bylo, tato skutečnost neznamená, že se svým pobytem v zahraničí hodlá trestnímu stíhání vyhýbat. Podle jeho mínění orgány činné v trestním řízení neučinily pokus zjistit pobyt obviněného prostředky, jež jim umožnila novela trestního řádu provedená s účinností od 21. prosince 2007 zákonem č. [170/2007](#) Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se vstupem České republiky do schengenského prostoru, zvláště pak že obžalovaný nebyl lustrován v rámci Evropské jednotky pro soudní spolupráci a že nebyl pořízen záznam do Schengenského informačního systému o obviněném jako o osobě, po jejímž pobytu se pátrá pro účely doručování písemností v trestním řízení, případně že nebyl orgány činnými v trestním řízení vydán evropský zatýkací rozkaz.

V závěru podaného dovolání obviněný navrhl, aby dovolací soud dle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008 a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 18 T 53/2008, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v České Lípě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

K dovolání se ve smyslu znění § 265h odst. 2 věty první tr. ř. písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Konstatoval, že dovolání je v dané věci přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Jiná situace je v případě včasnosti podání dovolání. Ze spisového materiálu, který měl k dispozici, i z telefonického dotazu učiněného u Okresního soudu v České Lípě zjistil, že obhájci obviněného Z. F., proti němuž bylo po dobu celého soudního projednávání předmětné trestní věci vedeno řízení jako proti uprchlému ve smyslu ustanovení § 302 tr. ř., bylo usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008, doručeno dne 29. 9. 2008. Poslední den lhůty k podání dovolání připadl na pondělí dne 1. 12. 2008. Dovolání obviněného Z. F., které v jeho zastoupení sepsal obhájce JUDr. P. N. dne 1. 12. 2008 s tím, že je prostřednictvím Okresního soudu v České Lípě adresoval Nejvyššímu soudu České republiky, bylo Okresnímu soudu v České Lípě doručeno dne 5. 12. 2008. Dovolání bylo jako poštovní zásilka podáno dne 4. 12. 2008, což znamená, že nelze uplatnit fikci zachování lhůty pro podání dovolání zakotvenou v ustanovení § 60 odst. 4 písm. a) tr. ř. Navrhl proto, aby bylo dovolání podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítnuto. Pro případ, že by dovolací soud dospěl k závěru, že je namístež rozhodnout jiným způsobem, než je specifikován v ustanoveních § 265r odst. 1 písm. a), b) tr. ř., vyjádřil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) v neveřejném zasedání nejprve zkoumal, zda v této věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř., a shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř. Obdobně Nejvyšší soud zjistil, že dovolání bylo podané osobou oprávněnou (§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.), v zákonné lhůtě a na místě, kde dovolání lze podat (§ 265e odst. 1 tr. ř.). Ze spisu Okresního soudu v České Lípě, sp. zn. 18 T 53/2008, bylo totiž zjištěno, že dovolání zaslal obhájce obviněného JUDr. P. N. na Okresní soud v České Lípě faxem, a to v pondělí dne 1. 12. 2008 ve 23.58 hodin, tzn. v poslední den lhůty k podání dovolání.

Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou opodstatněnosti dovolatelem uplatněného dovolacího důvodu.

Protože dovolání je možné učinit pouze z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo nutno posoudit, zda obviněným Z. F. vznesené námitky naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. lze aplikovat, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Dopadá na takové případy, kdy bylo hlavní líčení nebo veřejné zasedání konáno bez účasti obviněného v rozporu s tím, jak zákon jeho přítomnost umožňuje nebo zajišťuje. Tím dochází k nepřipustnému zásahu do ústavně garantovaného práva obviněného na projednání věci v jeho přítomnosti, aby mu tak byla dána možnost vyjádřit se ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). V dovolání obviněný Z. F. v podrobnostech namítá, že nebyly splněny podmínky ustanovení § 302 tr. ř. pro konání řízení proti uprchlému, což obsahově uplatněný důvod dovolání naplňuje. Nejvyšší soud proto posuzoval, zda řízení je zatíženo vytyčanou procesní vadou.

Z ustanovení § 302 tr. ř. vyplývá, že řízení proti uprchlému lze konat proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. Podle § 305 věty první tr. ř. platí, že o konání řízení proti uprchlému po podání obžaloby rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo i bez takového návrhu.

Ve stručnosti lze připomenout, že trestní řád umožňuje vést výjimečně řízení v nepřítomnosti obviněného, kterého nelze postavit před soud a který dokonce ani nebyl vyslechnut v žádném stadiu řízení ani mu nebylo osobně sděleno obvinění z trestného činu, protože se trestnímu řízení vyhýbá pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. Řízení proti uprchlému lze konat jen proti obviněnému, jehož totožnost je známa, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou, nikoliv proti neznámému pachateli. Pachatel se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině zejména tehdy, opustil-li území republiky, případně zdržuje-li se v cizině v tomto úmyslu. Samotný pobyt v cizině ale není důvodem pro řízení proti uprchlému. Musí být zjištěn motiv, tj. snaha vyhnout se trestnímu stíhání.

Součástí spisu Okresního soudu v České Lípě, sp. zn. 18 T 53/2008, je úřední záznam Policie ČR, Okresního ředitelství Česká Lípa ze dne 20. 9. 2007, ČST: ORCL-1365/OHK-94-2007, ohledně šetření k osobě obviněného Z. F., ze kterého vyplývá, že v místě trvalého bydliště v R., V., dle vyjádření A. H. bydlel Z. F. před dvěma roky. V současné době by se měl zdržovat v S. r. N. Jmenovaná adresa či místo pobytu Z. F. neznala, pouze sdělila telefonní číslo na jeho setru G. Z úředního záznamu téhož orgánu ze dne 31. 10. 2007, ČST: ORCL-1365/OHK-94-2007, se podává, že byla kontaktována sestra obviněného G. R., pobývající ve S. r. N. Tato uvedla, že její bratr Z. F. se zdržuje ve S. r. N. Jeho adresu ani telefonní číslo nezná, ale v blízké době by měl odcestovat do N. k. Po obviněném Z. F. bylo vyhlášeno celostátní pátrání se závěrem, že se obviněný dlouhodobě v místě bydliště nezdržuje.

Z obsahu trestního spisu Okresního soudu v České Lípě, sp. zn. 18 T 53/2008, Nejvyšší soud dále zjistil, že přípravné řízení bylo konáno jako řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř. Usnesení o zahájení trestního stíhání převzal obhájce obviněného JUDr. P. N. dne 29. 1. 2008. Obžaloba na obviněného Z. F. byla podána k Okresnímu soudu v České Lípě dne 26. 2. 2008 s návrhem na konání řízení podle § 302 a násl. tr. ř. bez dalšího odůvodnění. Trestním příkazem Okresního soudu v České Lípě ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. 18 T 53/2008, byl obviněný Z. F. uznán vinným trestným činem úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. a byl mu uložen podle § 250b odst. 1 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání pěti měsíců podmíněně odložený na zkušební dobu osmnácti měsíců. Proti tomuto trestnímu příkazu podal obviněný odpor a okresní soud dne 22. 4. 2008 konal hlavní líčení v němž vyhlásil usnesení, jímž podle § 305 tr. ř. rozhodl, že řízení proti obviněnému Z. F. bude vedeno jako řízení proti uprchlému. Usnesení neobsahuje důvody, které soud k tomuto rozhodnutí vedly.

Ani v odůvodnění rozsudku ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 18 T 53/2008, soud nevysvětlil a nerozvedl žádné úvahy o tom, na základě jakých poznatků dospěl k závěru, že lze řízení ohledně obviněného Z. F. konat jako řízení proti uprchlému. V odůvodnění rozsudku na straně 2 pouze konstatoval, že „... pobyt obžalovaného v současné době není znám, měl by se zdržovat snad někde v SRN. Bylo tedy proti němu vedeno řízení jako proti uprchlému“. Již sama tato formulace vzbuzuje vážné pochybnosti, neboť podmínkou řízení proti uprchlému není, že se nepodařilo (třeba i dlouhodobě)

pobyt obviněného zjistit, nýbrž že se trestnímu stíhání pobytem v cizině vyhýbá.

K odvolání obviněného rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci usnesením ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008, tak, že odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl. V odůvodnění odvolací soud mimo jiné uvedl, že „...současný pobyt obžalovaného se nepodařilo zjistit, v rámci provedeného šetření bylo pouze zjištěno, že se má zdržovat na blíže neurčeném místě v SRN a hodlá odcestovat do N. Vzhledem k těmto okolnostem tak bylo v souladu s ustanovením § 305 tr. ř. rozhodnuto, že bude konáno řízení proti uprchlému.“

Podle názoru Nejvyššího soudu postupovaly orgány činné v trestním řízení (předně policejní orgán a následně i soud) v rozporu s trestním řádem, když rozhodly, že obviněný Z. F. se pobytem na neznámé adrese v cizině vyhýbá trestnímu stíhání a jsou splněny podmínky pro konání řízení proti uprchlému. Z obsahu spisového materiálu vyplývá, že nebylo věnováno náležité úsilí vypátrání pobytu obviněného, když orgány činné v trestním řízení se spokojily s telefonickým dotazem na osobu, která se představila jako sestra obviněného a tvrdila, že se obviněný Z. F. má nacházet ve S. r. N. a má odcestovat do N. k. Jiné šetření, které by prokazovalo, že se obviněný Z. F. skutečně ve S. r. N. nachází, prováděno nebylo a už vůbec nebyl zjišťován důvod jeho pobytu v cizině (vyhnout se trestnímu řízení pobytem v cizině).

Přitom novelou trestního řádu provedenou zákonem č. [170/2007](#) Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se vstupem České republiky do schengenského prostoru (účinnou ode dne 1. 9. 2007 s ohledem na rozhodnutí Rady Evropské unie o spuštění Schengenského informačního systému v České republice ze dne 12. 6. 2007, sp. zn. 2004/471/ES), konkrétně čl. II., došlo k vložení za § 378 tr. ř. nového ustanovení, a to § 378a Schengenský informační systém.

Podle odst. 1 citovaného ustanovení orgány činné v trestním řízení mohou pro účely trestního řízení získávat prostřednictvím Policie České republiky údaje z informačního systému vytvořeného státy, které jsou vázány mezinárodními smlouvami o odstraňování kontrol na společných hranicích a s nimi souvisejícími předpisy Evropské unie (dále jen "Schengenský informační systém").

Podle odst. 2 národní člen České republiky v Evropské jednotce pro soudní spolupráci (dále jen "národní člen v Eurojustu") a jeho asistent mají prostřednictvím Evropské jednotky pro soudní spolupráci (dále jen "Eurojust") přístup k záznamům pořízeným v Schengenském informačním systému o

- a) osobách hledaných za účelem zatčení a předání na základě evropského zatýkacího rozkazu nebo vydání,
- b) pohřešovaných osobách,
- c) osobách, po jejichž pobytu se pátrá pro účely doručování písemností v trestním řízení,
- d) věcech a majetkových hodnotách a důkazních prostředcích hledaných za účelem jejich zajištění, propadnutí nebo zabrání.

Odstavec 3 uvádí, že pokud jsou údaje zjišťované národním členem v Eurojustu nebo jeho asistentem zaznamenány v Schengenském informačním systému, vyrozumí národní člen v Eurojustu bez zbytečného odkladu o této skutečnosti stát, který záznam pořídil.

Konečně podle odst. 4 národní člen v Eurojustu a jeho asistent jsou v rámci své činnosti oprávněni zjišťovat údaje uvedené v odstavci 2 a nakládat s takto zjištěnými údaji v rozsahu potřebném k plnění svých úkolů; tyto údaje nesmí použít k jinému účelu, než ke kterému byly zjišťovány. Do státu, který není vázán mezinárodními smlouvami o odstraňování kontrol na společných hranicích, může zjištěné údaje předat pouze se souhlasem státu, který záznam v Schengenském informačním systému pořídil.

Jak již bylo uvedeno shora, orgány činné v trestním řízení se spokojily s poznatkami zjištěnými v

přípravném řízení, neučinily žádná další šetření za účelem vypátrání pobytu obviněného Z. F., a to v souladu ustanovením § 378a tr. ř., zejména nezjišťovaly důvod jeho pobytu v cizině a ve věci obviněného Z. F. konaly řízení proti uprchlému, přestože samotný pobyt v cizině není důvodem pro řízení proti uprchlému (musí být zjištěn motiv, tj. snaha vyhnout se trestnímu řízení). Neshromáždily tak dostatek podkladů pro objektivní posouzení základní otázky, zda jsou splněny podmínky pro konání řízení proti uprchlému.

Nejvyšší soud shledal v tomto postupu jak orgánů činných v přípravném řízení, tak soudů obou stupňů porušení práva obviněného řádně uplatnit svá obhajovací práva.

Je totiž třeba stále mít na mysli, že řízení proti uprchlému je závažným zásahem do jeho zákonných práv, kdy mu není umožněno je v plné šíři uplatnit, a proto je nezbytné, aby před rozhodnutím o takovém způsobu řízení byly vyčerpány všechny možnosti a zákonné nástroje pro objasnění otázky, proč se obviněný na předvolání nedostavuje. Rozhodně nemůže pro zahájení řízení proti uprchlému postačovat pouhé konstatování, že se obviněný nezdržuje v místě svého bydliště, byť by taková úvaha mohla vycházet z opakovaně nevyzvednutých obsílek či předvolání zasílaných mu policejními orgány nebo soudem. Vždy je potřeba činit i další úkony a kroky, které mohou dát odpověď na otázku, na jakém místě se obviněný nalézá či proč se v místě svého bydliště nenachází.

Nejvyšší soud tak na základě shora uvedených skutečností dospěl k závěru, že Okresní soud v České Lípě jako soud prvního stupně závažným způsobem porušil práva obviněného na projednání věci v jeho přítomnosti zaručená mu již citovaným čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. V rozporu s ustanovením § 302 a násl. tr. ř. (řízení proti uprchlému) ani důsledně nezkoumal, zda zákonné podmínky pro tento zvláštní způsob řízení existovaly a i nadále trvají (srov. rozhodnutí č. [17/2002](#) Sb. rozh. trest.).

Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci jako soud druhého stupně ve veřejném zasedání popsané evidentní pochybení orgánů přípravného řízení a posléze okresního soudu nenapravit. Přestože v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že z podnětu včas podaného odvolání obžalovaného podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, které byly napadeny odvoláním, správnost postupu řízení, které jim předcházelo... (str. 2), ve skutečnosti podle tohoto ustanovení nepostupoval a řízení předcházející odsuzujícímu rozsudku náležitě nepřezkoumal. Jinak by totiž nemohl učinit závěr, že neshledal důvod ke změně či zrušení... (str. 3).

Nejvyšší soud proto podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. 31 To 271/2008 a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 18 T 53/2008, a dále zrušil celé řízení následující po vydání rozhodnutí o zahájení trestního stíhání, a to v celém rozsahu, neboť v důsledku postupu soudu I. stupně došlo k porušení ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení, což obviněný ve svém mimořádném opravném prostředku důvodně namítl. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, tzn. že zrušil celé předcházející řízení od doby, kdy došlo k rozhodnutí o konání řízení proti uprchlému (sdělení obvinění zasláno obhájci obviněného).

Nejvyšší soud přihlédl k nedostatkům, které se projevily již v přípravném řízení, které je zatíženo stejnou vadou, jaká je vytykána soudu prvního stupně, tedy že bylo řízení proti uprchlému konáno bez toho, aniž by pro ně byly splněny zákonné podmínky vymezené ustanovením § 302 a násl. tr. ř. Právě v tomto stadiu trestního řízení příslušné orgány učinily prvotní závěr, že se obviněný vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině, aniž pro takový závěr měly opatřeny potřebné podklady. V důsledku toho obviněný nemohl fakticky realizovat své právo na obhajobu. Z těchto důvodů podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Nejvyšší soud Okresnímu státnímu zástupci v České Lípě, aby věc v

potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)